

POMNOŻENIE (111) *sb n*

-e- (110), -ę-(1).

Oba o oraz pierwsze e jasne, końcowe e pochylone.

sg *N* pomnożeni(e) (17). ◊ *G* pomnożenia (13). ◊ *D* pomnożeniu (13). ◊ *A* pomnożenie (53); -é (4), -(e) (49). ◊ *I* pomnożeniem (10); -em (1), -(e)m (9). ◊ *L* pomnożeniu (4). ◊ *pl N* pomnożenia (1).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI w. (dwa z niżej notowanych przykładów) s.v. pomnożyć.

1. *Powiększenie rozmiarów lub intensywności czegoś; wzmocnienie, wzmożenie; wzrost, rozwój; powiększenie się; incrementum Vulg, JanStat, Cn; augmentum Mącz, PolAnt; auctus Mącz, Cn; profectum Vulg, JanStat; profectus Calep, JanStat; accessio, amplificatio, auctio, augmentatio, locupletatio, multiplicatio Mącz; augmen, magmentum, propagatio Cn (109) : Locupletatio, Pomnożenie/ Vbogácenie. Mącz 196c, 8b, 20b [2 r.]; KarnNap E3v; Królu zacny/ ludzkiego łzukay pomnożenia [tj. staraj się o zwiększenie liczebności społeczeństwa]: A ludzi iednéy wiary/ y páná iedného/ Przywiedź do związku węzła nieroftárgnioného. KochProp 16; wiem iż zoftáne y zetrwam włzytkim wam (marg) z wami włzytkimi. (-)/ ku wálzemu pomnożeniu y wefelu wiary WujNT Philipp 1/25.*

pomnożenie czego (53): Ligurgu ślę pozdrowienie/ Dobrá włzego pomnożenie. BierEz F3v; tego požiway poranu dla pořilena żoładka y dla dobrej krwi pomnożenia ytheż dla pomnożenia męřlzczyznłkiego [!] nafienia. FalZioł 1 105d, V 16; Przythym day pan Bog. W.M. łpołem z małżonkiem iego miłością s dobre⁸⁰ zdrowia y włze⁸⁰ łzczęłcia pomnożeniem na długie czały záchował HistAlHUNG A4v; MurzNT 33v; GroicPorz B, b4v; to drewno Krzyża [...] niechay będzie mocnością wiary/ dobrych vtzynkow pomnożeniem/ y duřz odkupieniem KrowObr 109v, 113; BibRadz Is 54 arg; SarnUzn A3; Czálém łłowy y známiony inłzými/ łámi siebie bárziew pobudzamy ku świętey chući pomnożeniu. KuczKat 370; WujJud 54, 111v; WujJudConf 54; RejPosWstaw 42; Bo W. mć. nie iedno łłowo Boże prawdziwe y ie⁸⁰ łługi miłujesz/ ále teřz dla ie⁸⁰ wietłze⁸⁰ pomnożenia pożytkom łwym niefolguiełz BudNT przedm a5; CzechRozm 268v, **3v; ModrzBaz 144v; vtrátá cłlonkow ztálá fię iey pomnożeniem cnot: bo za tym wietłza wgorącey modlitwie vrosłá/ iłz teřz nic inego cżynić niemogłá. SkarŻyw 589, 115, 508, 589; NiemObr 44; ReszPrz 93; Pieřni Duchowne/ z Piřma S. ku cźci á chwale łámemu P. Bogu w Troycy iedynemu: Y teřz pomnożeniu kościóła iego ś. [...] łporządzone. ArtKanc kt; GórnRozm B2v; LatHar 493; WujNT 530, 640, Philipp 1/12, 27; áczkolwiek były łtare Spiřy [...] pomnożenie y lepřzy łpořób Rzeczypořpolitéy ták Korony Polłkiéy/ iáko y Wielkiego Księłtwá Litewłkiego cżyniące [...] Włzakóř [...] SarnStat 1020, 20, 331, 964, 979, 998; Dzieciáteccko zásię rořło v ludzi w miłości/ Tákte y w pomnożeniu włzelákiéy mądrości [Vulg Luc 2/52] SiebRozmyřł G2; GrabPospR Nv; SkarKaz 419a, 420a marg; VotSzl A4v; z tákiego małżeńłtwá, mořełz fię Y domu pomnożenia y wnukow rořleyłzych Spodziejác. CiekPotr 27, 88; SkarKazSej 702b. Cf Zwroty.

pomnożenie w czym (18): łwiadczy Galienus/ iže gorczyca cżyni pomnożenie w męłkiem nafieniu FalZioł I 50d; Accessiones fortunae et dignitatis, Pomnożenie w fortunách y w dołtoyności. Mącz 43d; CzechRozm 250v; A co o iego [Józefa] wychowániu/ młodości y ćwiczeniu/ y w cźnotách pomnożeniu/ y wielkiey dołkonáłości w niewinnym żywocie mowić? SkarŻyw 241, 308; ArtKanc

T5v; PRAWOWIERNEMV CHRZESCIANINOWI MARCIN LATERNA [...] łáki Bożey/ y w nabożeńftwie pomnożenia życzý. *LatHar* + 2. *Cf Zwroty*.

W połączeniu szeregowym (1): [z głowy] członki wżytkie moc y obżywienie/ wzroft y pomnożenie biorą. *NiemObr* 44.

W przeciwstawiach: »pomnożenie ... skażenie, wykorzenienie, zepsowanie« (2): Toć [*obciążliwie wołając*] Prorocy słuźnie Zydom czynili/ ktorzy nie ku pomnożeniu chwały Boskiej (iáko wy wymyślácie) ále owżem ku skáżeniu y zepłowánium/ á ku bálwochwálftwu fwemu obrazy łobie czynili *WujJud* 54; day Pánie kościołowi twemu pokoy/ ábyfmy ielzczę pátrzyli [...] ná iedności Kościoła twego pomnożenie/ ná kácerftwá wykorzenienie y kroleftwá tego Polkiego od zguby bliłkicy wybáwienie. *SkarŻyw* 115.

W charakterystycznych połączeniach: pomnożenie chęci (chuci) (2), chwały (boskiej) (3), ciała, cnot(y) (3), (wszego) dobra (2), dobr dusznych, domu, ewanjelijej, jedności kościoła, kościoła (świętego) (3), krolestwa, krwi dobrej, łaski (2), mądrości, miasta, mężczyźńskiego nasienia, odpłaty, ozdób, pobożności (2), pożytkow (2), prawa, rościenia, rozumu, rzeczypospolitej (2), sprawiedliwości, swobód, szczęścia, uczynkow dobrych (2), usprawiedliwienia, wiary (6), wolności (2), zbawienia; pomnożenie w cnotach (6), w dostojności, w fortunach, w łasce (3), w mądrości (2), w nabożeństwie, w nasieniu męskim, w wierze, w żydostwie [= w gorliwości wiary żydowskiej]; pomnożenie wielkie (więtze) (3).

Zwroty: »pomnożenie brać, wziąć« [w tym: w czym (7), czego (2)] [szyk zmienny] (11:3); *PatKaz III* 136v; Da mu sřprawcá zakonu dobrorzeczenye/ Iż yuż we włlytkich cnotach weźmye pomnożenye *LubPs* S6v; Bowiem słyłzeliście o zachowaniu moim niegdy w żydowftwie żemci náder przelládował kościół Boży/ y burzyłem ij / y brałem^m pomnożenie w żydowftwie nád wiele rowiennikow [et proficiebam in Iudaismo supra multos coetaneos] moich w narodzie moim/ dáleko wietfzym miłofnikiem będąc oycowfkich moich wftaw/ á podánia. *Leop Gal* 1/14; Z ktorego [z *Chrystusa*] wżytko ciáło słuźnie sřpoione/ [...] według miáry káżde^{so} członku bierze pomnożenie przyftoyne ciáłu [augmentum corpońs facit]/ ku zbudowánium łámega łiebie przez miłóść. *BibRadz Eph* 4/16; *RejPosWstaw* [41⁴] [2 r.]; *SkarŻyw* 133; *NiemObr* 32, 44, 144; Więc/ ieślize kto nádeń w tym więcey rozumie/ Ma tu y prozny pápier/ niech piřze co vmie. Bo z tąd wżyftkie náuki pomnożenie bráły/ Gdy ich przemyřły ludzkie zlekká przyczyniáły. *GostGospGroch kt*; *WujNT* 201; *PowodPr* 26; Włádenie náłzey Rzeczypořpolitey napředniey łie ná religiey/ ktora ku Bogu ielft/ wřpiera [...] y iedná z łzczęścia drugiey pomnożenie bierze. *SkarKazSej* 680b.

»da(wa)ć pomnożenie« [w tym: czego (3), w czym (4)] = *dare incrementum Vulg* [szyk zmienny] (17): Dzyękowánye zá łwięte á hoyne dobrodzyeyftwá Páńłkye/ á proźbá/ áby Pan Bog dał pomnożenye w cnotach. *LubPs* bb2 marg; *RejPosRozpr* b4v [4 r.]; Bo mu Pan Bog w piřmie S. tákie oświecenie y pomnożenie rozumu dawał: iřz więcey do głowy przychodziło/ niřzli wřty wymowić mogł. *SkarŻyw* 117, 113, 544, 601; *ArtKanc* K8, T11v; Weyřrzę ná was y dam wam pomnożenie/ że vrościcieię [!] w łzczęśliwości [crescere faciam; multiplicabimini *Vulg Lev* 26/9]/ y wtwierdżę przymierze moię z wámi. *KořakSzczęśł* B; Iam łzczepił/ Apollo polewał: ále Bog dał pomnożenie. A ták áni ten co łzczepi ielft czym/ áni ten co polewa: ále Bog ktory pomnożenie dawa. *WujNT* 1.*Cor* 3/6-7 [*przekład tego samego tekstu RejPosRozpr*], s. 140, 582; *SiebRozmyśl* M2v.

Szeregi: »pomnożenie i dopełnienie« (1): wtore vřpráviedliwienie/ ábo řpráviedliwořci pomnożenie y dopełnienie pochodzi z vczynkow á nie z lámej wiary *WujNT* 530.

»obżywienie i pomnożenie« (1): A iż ciało człowiecze/ bez głowy być nie może: takżec y zbor/ bez głowy řwoiey páná Chřiřtufá/ żywotá prawdziwego/ z řtrony obżywienia/ y pomnożenia/ vżywać nie może. *NiemObr* 44.

»podpora a pomnożenie« (1): [każdy] ławic na wieki muři Páná Bogá wřzechmogácego/ o to prořząc/ áby w. W. raczył ieřczce w dobrym zdrowiu [...] dłuęo záchowác iáko mocną podporę á pomnożenie rzeczy pořpolithey w Koronie Polřkiej *GroicPorz* B.

»rozmnożenie, (i) pomnożenie« (2): Multiplicatio, Rozmnożenie, Pomnożenie. *Mącz* 236c; z tych dóbr wyiechał řczérá dobrá wolá řwá dla rozmnożenia y pomnożenia Króleřtwá [*pro Regni sui augmento et profectu JanStat* 87]. *SarnStat* 979.

»wzrost i (a) pomnożenie« [szyk 3:1] (4): A iż głowá nádewřzyřtkim ciałem trzyma zwierzchnořć [...] od głowy wzrost y pomnożenie wřzelákie idźie *WujJudConf* 121v; *SkarŻyw* 113, 544; káznodzieie řiac y řzczepic y polewác máią: á Bog pewnie da pomnożenie y wrořt nařieniu w řercách ludzkich. *WujNT* 140.

Wyrażenie przyimkowe: »na pomnożenie Boże« = *dzięki pomnożeniu; in augmentum Dei Vulg* (3): *SkarJedn* 40, 156; Niechay was nikt nie podchodzi/ [...] hárdźie pořępuiac w tym czego nie widział/ [...] á nie trzymáiac řię głowy *chřiřtufá* z ktoreęo wřzytko ciało przez řpoienia y zwiázania zrzádone y řpolnie złączone/ rořcie ná pomnożenie Boże. *WujNT Col* 2/19. [*Zawsze przekład tego samego tekstu.*]

a. *Pomyřlnořć, powodzenie, rozkwit* [w tym: czyje: *G sb i pron* (7)] (11) : Accessio, Szczęřcie. Fortuna/ Pomnożenie. *Mącz* 43d; *Calep* 855a; *CiekPotr* 88.

W połączeniach szeregowych (3): dobro pożytek / y pomnożenie řtanu nářzého y cřci wřzędy chcá podwysřzác/ y nigdy w nieřczęřciu y potrzebách nářzych nas nieopuřzcáć *SarnStat* 998; mieliby PP. Polacy Litwá/ záwřze gotowe wořlko porządne y dořyc potężne/ [...] (ktoremby y) páńřtwa řwe dořtátecznie obwárowác mogli/ y rownem řobie narodom řtráchem być/ á nawet/ y napotężnieřzego nieprzyiacielá wořlká mogliby ná řobie do cřáfu zádźierzeć/ z iákáby to řlawá/ ozdobá/ y pomnożeniem Rzcęřyp. nářzey było/ kto niebaczy? *GrabPospR* N2; Wylaęř ná nieę [na *Rzeczpospolitá*] wřzytko řzczęřcie řwoie: w ieę dobrym y powřtaniu y pomnożeniu/ wřzytki dobrá řwe zamykáiac. *SkarKazSej* 668b.

W przeciwstawieniu: »uciřnienie ... pomnożenie« (1): A z swo(im) nieprzyjacielem, Gdy się stoczy řtěpnym bojem, Porazi ji bez wszej szkody [...] Pobierze skarby i złoto, Pořędzie ziemię mimo to. Stađ im przydzie wielkie uciřnienie, A swoich miast pomnożenie *BierRozm* 10.

Zwrot: »pomnożenie brać« (1): z náuk wolnych Rzcęřpořpolita záwřždy pomnożenie bierze [*proflcit incrementis JanStat* 215]. *SarnStat* 195.

Szeregi: »ozdoba i pomnożenie« (2): nie wielka mówię řumá grořz ábo pułtorá odłóżyć ná ochronienie nářze [...] y ktemu ná ozdobę y pomnożenie oyczyzny nářzey *GrabPospR* N4v. [*Ponadto w połączaniu szeregowym 1 r.*]

»sława i pomnożenie« (1): A záprawdę niewiem w kimby ták niechętnie ferce było ku Rzeczyp(ospolitey) [...] y łobie łámemu niezycżliwe/ ktoryby z pewnych pożytkow łwych ktorych świebodnie w pokoju záżywa/ wzbraniał fię máłego kęłá vdzielić/ [...] ná wspaniałą łlawę/ y pomnożenie oyczyzny łwey y narodu łwego. *GrabPospR* M. [*Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.*]

»szczęście i pomnożenie« (1): pewnieyłzego połłá czekamy/ Winłzuiąc W.M. y tego [*nominacji*] y włzelákiego łzczęścia inłzego/ y pomnożenia áby W.M. [...] Kościołowi Bożemu długo łłużył *ReszList* 188.

2. *Spowodowanie pojawienia się [czego] (1) : [lekarstwa doświadczone]* Dla pomnożenia płodu a nawięczy y niepłodnych małzonkow. *FalZioł* V 86.

3. *Potomstwo (1) : Othoż (powiáda [Pan]) wyście náłtáli miáfto oycow wáłłych/ pomnożenie á wychowáncy ludzi grzełłnych [incrementa, et alumni hominum peccatorum]* *Leop Num* 32/14.

Synonimy: 1. ubogacenie, wzrost; a. szczęście; 3. dzieci, potomstwo.

Cf POMNOŻYĆ, POMNOŻYĆ SIĘ

LW